

STOMATOLOGIYADA BEMORLARNI TEKSHIRISH USULLARI: ZAMONAVIY LABORATORIYA VA RENTGENOGRAFIYA USULLARI

Mamasoatov Ozodbek Shamsiddin o'g'li

Toshkent tibbiyot akademiyasi
Stomatologiya yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Stomatologiyada bemorlarni to'g'ri va samarali davolash uchun diagnostika muhim ahamiyatga ega. Bemorlarni tekshirish usullari orasida laboratoriya va rentgenografiya usullari keng qo'llaniladi. Laboratoriya tekshiruvlari og'iz bo'shlig'idagi yallig'lanish jarayonlarini, mikroorganizmlarning mavjudligini aniqlash, shuningdek, umumiy organizm holatini baholashda yordam beradi. Qon, siydik, so'lak va boshqa biologik namunalarning tahlili asosida stomatologik kasalliklarning rivojlanish sabablari aniqlanadi. Rentgenologik usullar esa jag'-yuz sohasidagi suyak tuzilmalarini, tish ildizlarini, kista yoki granulomalarning mavjudligini aniqlashda muhim rol o'ynaydi.

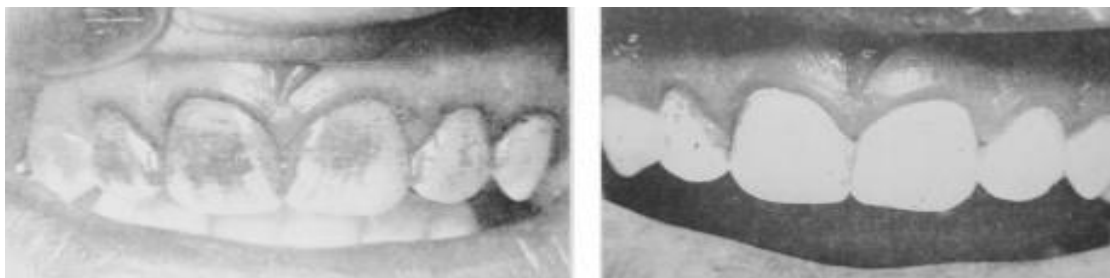
Kalit so'zlari: Biopsiya, zondlash, sitologiya, Immunologik, bakteriologik, bioximiya, rentgenologik.

Ko'rik obyektiv tekshiruvning birinchi bosqichi bo'lib, u yaxshi yoritilgan sharoitda amalga oshirilishi lozim. Ko'rik tashqi ko'rikka va og'iz bo'shlig'i ko'rigiga bo'linadi. Tashqi ko'rikda bemor yuz terisining rangi, yuz simetriyasi aniqlanadi. Og'iz bo'shlig'i ko'rigida tishlar, og'iz bo'shlig'i shilliq pardasi ko'zdan kechiriladi. Yuzning assimmetriyasi yuz-jag' sohasining yallig'lanish kasalliklarida, o'sma kasalliklarida, jarohatlarda, endokrin va buyrak kasalliklarida kuzatiladi. Yuz terisining rangiga ahamiyat beriladi. Masalan: yuz terisi anemiyada va buyrak kasalliklarida oqaradi; jigar va ichak kasalliklarida sarg'ayadi. Tashqi ko'rik o'tkazayotganda limfa tugunlari holati ham muhim o'rin tutadi. Shuning uchun jag' osti, iyak osti va bo'yin limfa tugunlari holati tekshiriladi. Bunda limfa tugunlarining hajmiga, harakatchangligiga, og'riqliligiga va yondosh to'qimalar bilan tutashganligiga e'tibor beriladi. Og'iz bo'shlig'i

ko‘rigi, avval tish qatori jipslashtirilgan holatda boshlanadi. Bunda lablar konturi, rangi, lab burchaklarida patologik o‘zgarishlar bor-yo‘qligi ko‘zdan kechiriladi. Lablarni ko‘rikdan o‘tkazilgandan so‘ng og‘iz dahlizi tekshiriladi. Og‘iz bo‘shlig‘i shilliq pardasining rangiga, milk so‘rg‘ichining shakliga, patologik milk cho‘ntagi bor-yo‘qligi, milk usti va milk osti qattiq karashlar bor-yo‘qligiga e‘tibor beriladi. Odatda lunj, og‘iz bo‘shlig‘i tubi, milklar, qattiq tanglay nam, och pushti rangda bo‘lishi kerak. Patologik jarayonlar natijasida og‘iz bo‘shlig‘i shilliq pardasida o‘zgarishlar sodir bo‘ladi: rangi o‘zgaradi, shishlar hosil bo‘ladi, patologik milk cho‘ntaklari paydo bo‘ladi va hokazo. Og‘iz bo‘shlig‘i ko‘rigini o‘tkazayotganda hamma tishlarni ko‘rikdan o‘tkazish zarur. Bunda kariyes kovagi borligi, uning o‘lchami, joylashgan yuzasi, avval davolanganligi, rangi, qimirlash darajasi aniqlanadi. Tishlar ko‘rigi stomatologik oyna va zond yordamida amalga oshiriladi. Bunda ularning soni, rangi, tish qatorida joylashganligi va tish protezlari bor yo‘qligi aniqlanadi. Tishlarni ko‘rikdan o‘tkazish ma’lum tartibda amalga oshirilishi kerak. Ko‘rikni, avval o‘ng yuqori jag‘ning oxirgi molyar (katta oziq tish)lardan boshlab chap oxirgi molyarda tugatiladi. So‘ng pastki chap oxirgi molyarlardan boshlab, o‘ng pastki oxirgi molyarlarda tugatiladi. Har bir tishning barcha yuzasi ko‘rikdan o‘tkaziladi. Har bir tishni ko‘rikdan o‘tkazilgandan so‘ng aniqlangan holatni tibbiy varaqada belgilangan shartli belgilar yordamida ifodalanadi.

Zondlash. Zondlash to‘g‘ri yoki bukilgan zond yordamida amalga oshiriladi. Zondlash yordamida kariyes kovagining bor-yo‘qligi, kariyes kovagining chuqurligi, yumshagan dentin borligi, tish bo‘shlig‘i ochiqqligi, ildiz kanalining boshlanish joyi, og‘riqli nuqtalar borligi aniqlanadi. Maxsus belgili parodontologik zond yordamida milk cho‘ntagining chuqurligi o‘lchanadi.

Laboratoriyada tekshirish usullari. Bemorlarga aniq tashxis o‘rnatishda laboratoriya tekshirishlarini o‘tkazish kerak bo‘lib qoladi. Laboratoriyada tekshirish usullariga sitologiya, bakteriologik, biopsiya, immunobiologik tekshirish usuli, bioximik usul, qonning klinik analizlari va boshqalar kiradi.

Lugol eritmasida bo‘yalgan tish karashi.

Sitologiya. Sitologiya usuli hujayra elementlarini o‘rganishga asoslangan. Stomatologiyada sitologik tekshirish usuli uchun qirindi, punksiya mahsulotlaridan foydalaniladi. Sitologiya usuli yordamida o‘sma kasalliklari, tuberkulyoz yazvalari, og‘iz bo‘shlig‘i shilliq pardasi kasalliklarini aniqlashda muhim o‘rin tutadi.

Biopsiya. Patologik o‘zgargan to‘qimalarni sitologik tekshirishdan o‘tkazish. Skalpel va maxsus asboblardan yordamida patologik o‘zgargan qismdan 5–6 mm to‘qima kesib olinadi va gistologik tuzilishni mikroskop ostida tekshiriladi.

Immunobiologik tekshirish usuli. Og‘iz bo‘shlig‘i shilliq pardasining ba’zi kasalliklari tashxisini aniqlash uchun immunobiologik tekshirish usulidan foydalaniladi. Masalan zaxm, brutsellyoz kasalliklarini aniqlashda muhim o‘rin tutadi.

Bakteriologik tekshirish usuli. Bu usul kasallikni keltirib chiqargan mikroblar va zamburug‘lar turini aniqlash hamda ularni sezuvchanlik darajasini aniqlash maqsadida o‘tkaziladi. Sezuvchanligi yuqori bo‘lgan dori vositalaridan foydalanish kasallikni tez davolanishiga zamin bo‘ladi.

Bioximiya usuli. Bu usulda qon va peshobning tarkibida qand borligi aniqlanadi. Ko‘pincha bu usul og‘iz bo‘shlig‘i shilliq pardasi kasalliklari tez-tez qaytalaydigan bemorlarda, qandli diabet kasalligi bor yo‘qligini aniqlashda yordam beradi.

Rentgenologik usul. Stomatologiyada ushbu usul keng qo‘llaniladi. Rentgenografiyaning tashqi, og‘iz ichi, panaram, ortopantomografiya, tomografiya usullari mavjud. Rentgenologik usul yordamida yashirin kariyes

bo'shliqlari (qoplama ostidagi, aproksimal yuzalardagi), ildizlar holati (ildiz uchining so'rilishi, shakllanishi, yallig'lanishi), ildizlar yo'nalishi va ildiz kanallarining holati (o'tuvchanligi, plombalanish darajasi), ildiz uchi to'qimalarining holati (alveola o'siq distruksiyasi), yumshoq to'qimalardagi yot jinslar, o'sma kasalliklari, tish-jag' sohasi jarohatlari aniqlanadi.

Xulosa

Stomatologiyada bemorlarni samarali davolash va to'g'ri tashxis qo'yish uchun diagnostikaning zamonaviy usullaridan foydalanish katta ahamiyatga ega. Laboratoriya tekshiruvlari og'iz bo'shlig'i muhitining mikrobiologik holatini aniqlash, yallig'lanish jarayonlarini baholash va umumiy sog'liq holatini aniqlashda muhim o'rin tutadi. Ayniqsa, qon tahlillari, mikrobiologik ekmalar va biokimyoviy testlar stomatologik kasalliklarning sabablarini aniqlashga yordam beradi. Rentgenografiya esa to'qimalarni vizual tahlil qilish imkonini beradi. Zamonaviy rentgen usullari – panoramik rentgen (ortopantomogramma), kompyuter tomografiyasi (KT), tsellyuloid tomografiya va 3D rentgenografiya – suyak to'qimalaridagi o'zgarishlarni aniq ko'rsatib beradi. Bu esa davolash rejalarini yanada aniq va individual tarzda tuzishga imkon yaratadi. Shunday qilib, zamonaviy laboratoriya va rentgenografik tekshiruvlar stomatologik diagnostikaning ajralmas qismi bo'lib, ular bemorlarning sog'lom va sifatli hayot kechirishini ta'minlashda muhim vosita hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Stomatologik kasalliklar N.A. Tashpulatova.
2. A.A. Kolesov – "Terapevtik stomatologiya asoslari".
3. Xalilov I.X., Yo'ldoshxonova A.S., va boshq., Bolalar terapevtik stomatologiyasi va stomatologik kasalliklar profilaktikasi. Toshkent, 2011.